KØNSCENTRENES KRITERIER FOR INDSTILLING TIL FEMINISERENDE STEMMEKIRURGI

ØNSKE OM LOGOPÆDISK VURDERING SOM FORUDSÆTNING HERFOR

LOGOPÆDENS ROLLE PRÆ- OG POSTOPERATIVT

DTHS' talesøjle
Køn og Kommunikation
d. 7. november 2025

Benedicte Vestbo, Institut for kommunikation og handicap (IKH), Århus

Astrid Thybo, Center for Specialundervisning (CSV), Kbh

Mette Halle, Taleinstituttet og hjerneskadecenter Nordjylland

Marie Nørgård Olsen, Center for Specialundervisning (CSV), Kbh

Kønscentrenes kriterier for indstilling til feminiserende stemmekirurgi

Vi har tre Centre for Kønsidentitet i Danmark:

CKI - København	CfK - Aalborg	CKIO – Odense

Kønscentrenes kriterier for indstilling til feminiserende stemmekirurgi

- En transfeminin person skal være tilknyttet et af de tre kønscentre for at blive indstillet til feminiserende stemmekirurgi
- Personen skal have indgået i et logopædisk forløb med fokus på kønsbekræftende stemmeundervisning
- Der skal foreligge en beskrivelse af, at de logopædiske muligheder er udtømte
- Som udgangspunkt tilbydes feminiserende stemmekirurgi ikke til personer under 25 år i Danmark.
- Der skal ikke være kontraindikationer for kirurgi – vurderes af MTD ved kønscentret

Ønske om logopædisk vurdering som forudsætning herfor

Efter endt forløb med kønsbekræftende stemmeundervisning skal der foreligge en beskrivelse af, om de logopædiske muligheder er udtømte

Hvornår er de logopædisk muligheder udtømte?

Køn og Kommunikations *Beskrivelse af logopædens arbejde og rolle ifm. feminiserende stemmekirurgi* samt beskrivelse af *Udfordringer ifm. feminiserende stemmekirurgi* findes på DTHS'intranet snarest

Ønske om logopædisk vurdering som forudsætning herfor

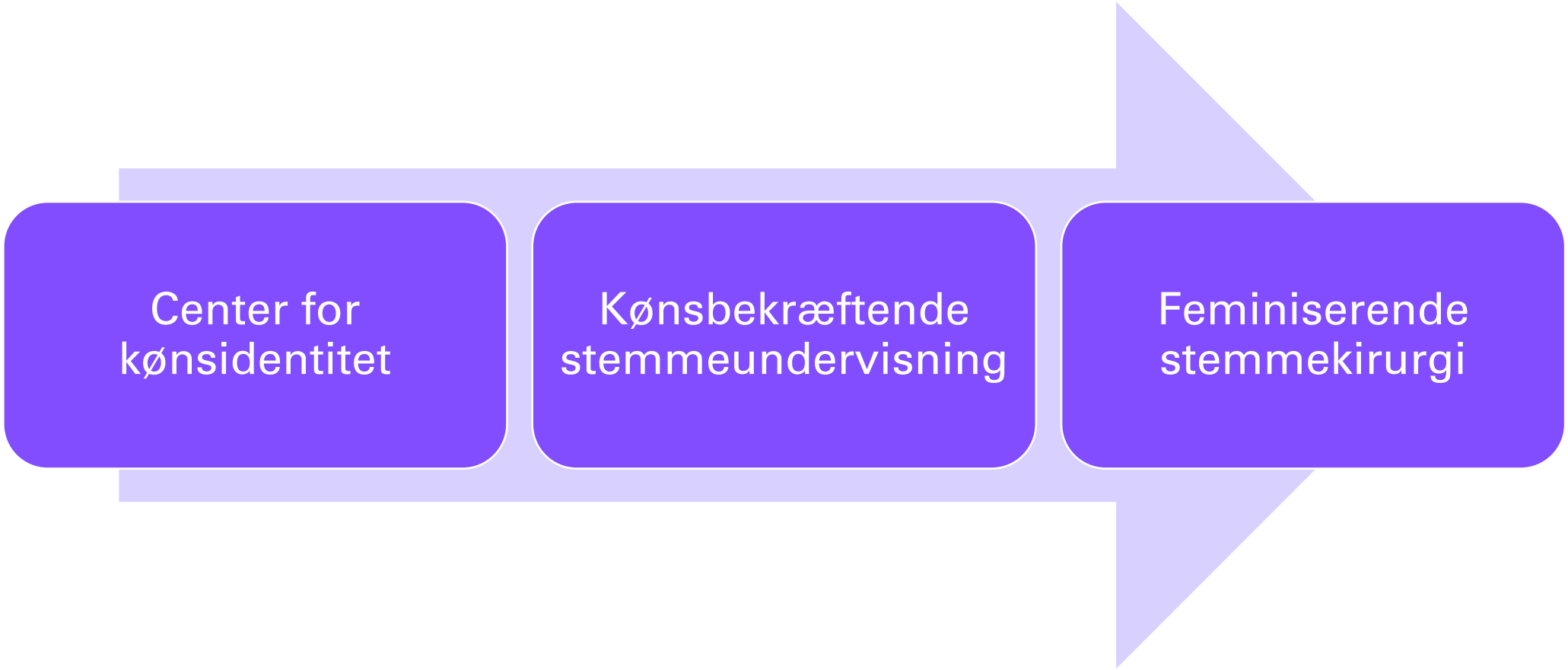
Erfaring med 5 borgergrupper, som kan være kandidater til feminiserende stemmekirurgi:

Det er ikke muligt at opnå en tilstrækkelig lys stemme gennem stemmeundervis-ning	**Uønskede dyk i tonehøjde ved fx nys, host og grin eller pludselige verbale udbrud**	**Svær stemmemæssig kønsdysfori trods lysere stemme og kontrol over stemmen**	**Store udfordringer med overføring**	**Fonasteniske gener pga. stemmebrugen i et lysere leje**

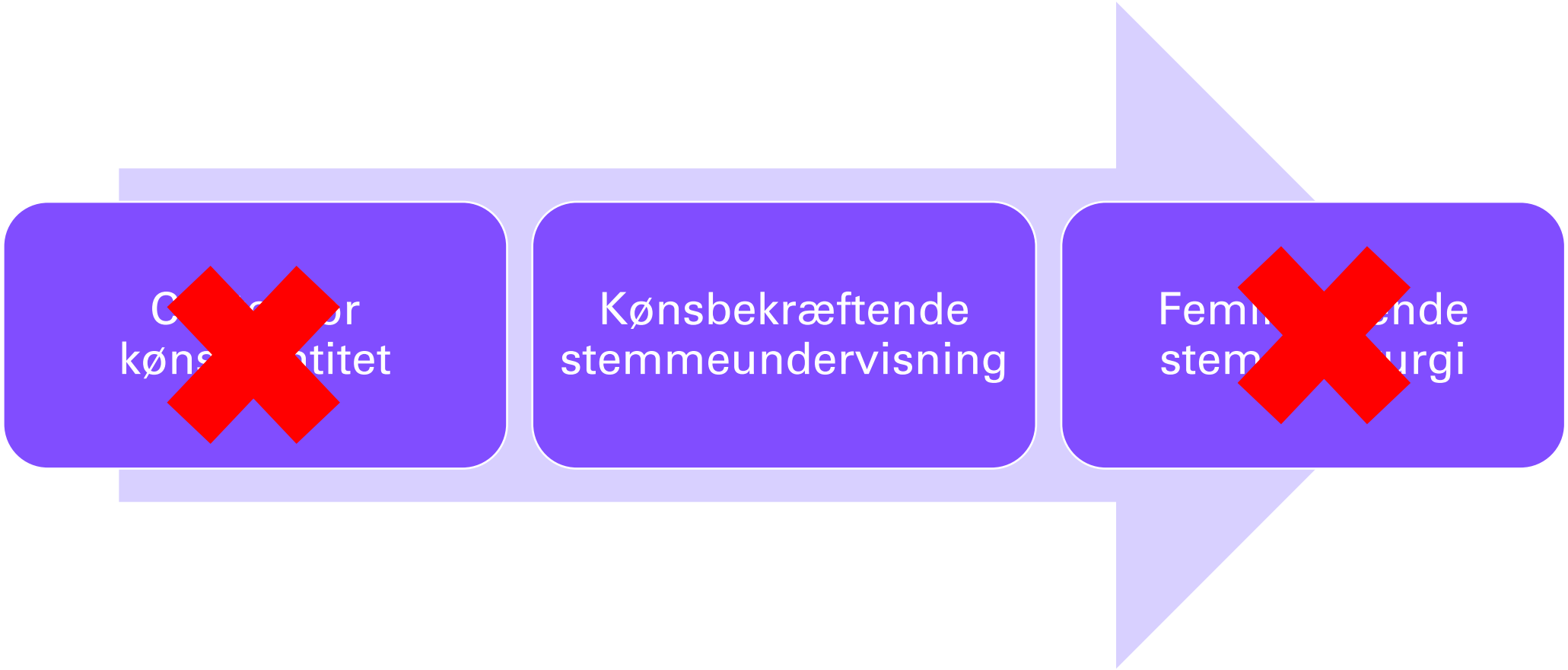
Procedure for feminiserende kirurgi (sept. 2025)

CKI	CFK	CKIO
En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CKI med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CKI. CKI er indstillende instans, og endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af kirurg ved Odense Universitetshospital (OUH).	En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CfK med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CfK. CfK er indstillende instans, og endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af MDT bestående af overlæge, kirurg samt logopæd, psykiater, sygeplejerske og psykolog.	En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CKIO med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CKIO. CKIO varetager efterfølgende afklaringsforløb til stemmekirurgi, og er den indstillende instans. Indstillingen kan ske efter endt afklaringsforløb og drøftelse på MDT. Endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af kirurg ved Odense Universitetshospital (OUH).

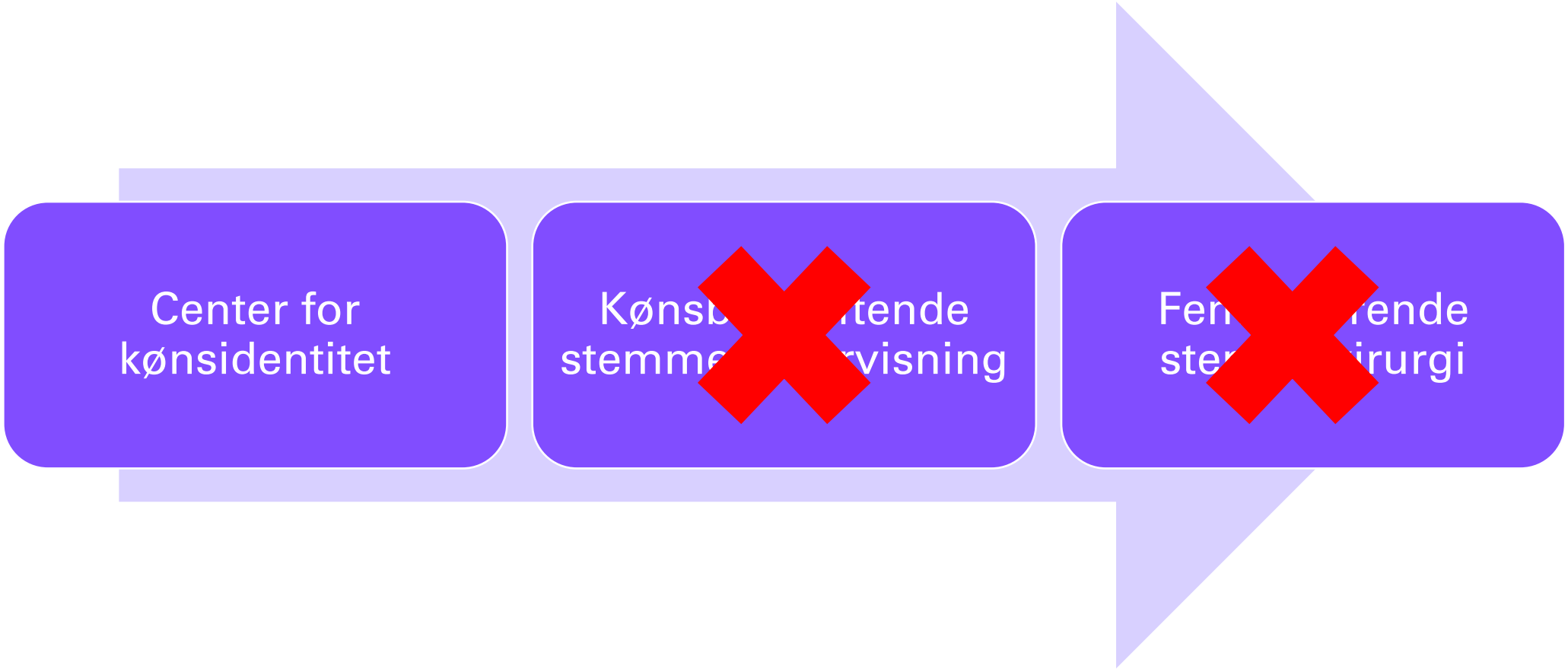
CIRKELSAMMENSLUTNINGSPROBLEMATIKKEN

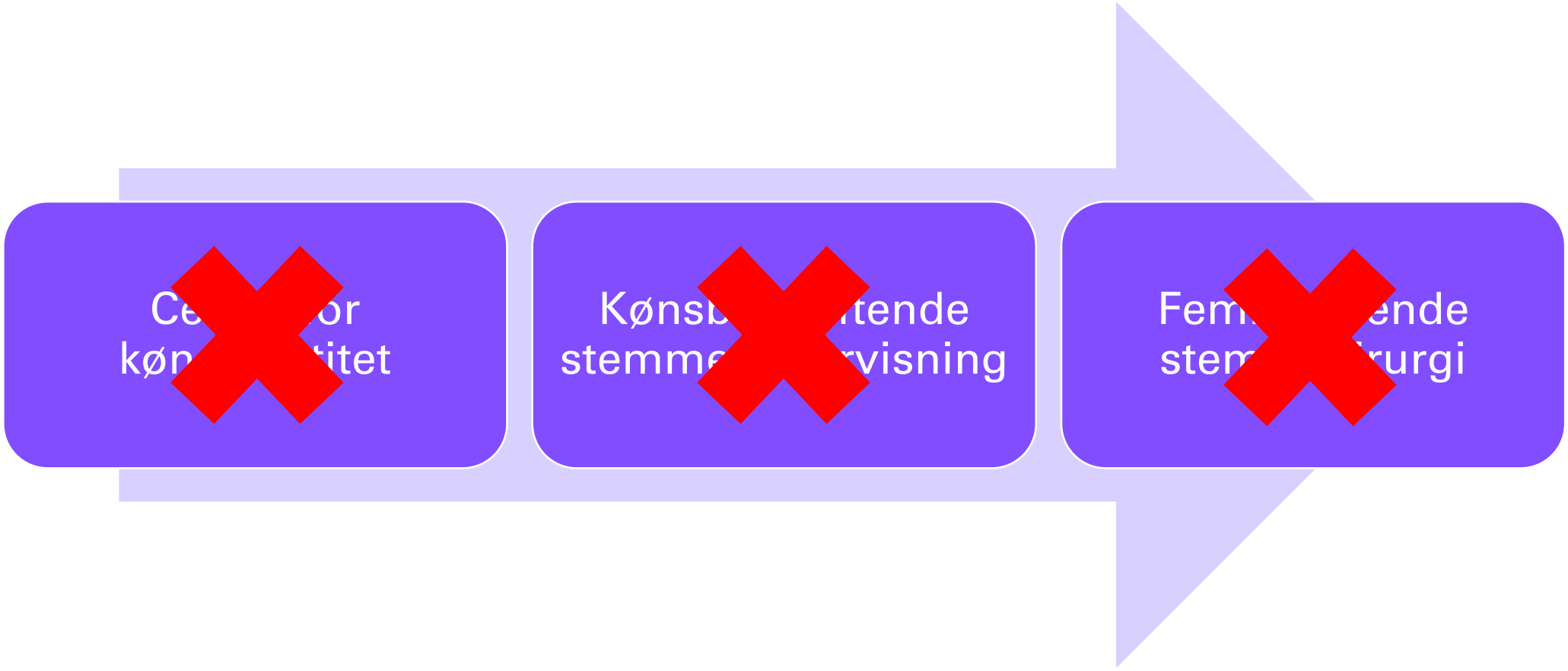
CIRKELSAMMENSLUTNINGSPROBLEMATIKKEN

CIRKELSAMMENSLUTNINGSPROBLEMATIKKEN

CIRKELSAMMENSLUTNINGSPROBLEMATIKKEN

Hvad kan vi gøre som logopæder i Danmark for at støtte borgerne bedst?

Køn og Kommunikation netværket (under DTHS' Talesøjle siden 2024)

Opfodring til at klage og vejledning

Beskrivelse af CSV vedr. funktionsnedsættelse i 2023

Samarbejde

LGBTQ+ ifm. kommunernes afslag af sager og klager

Klagevejledning fra LGBTQ+ (opdateret marts 2025)

Mail fra Max (de/dem) marts 2025, tidl. juridisk rådgiver hos LGBTQ+ :
Den frivillige juridiske rådgivning vil overtage arbejdet med at rådgive om adgang til stemmetræning for nu og kan kontaktes på juridiskraadgivning@lgbt.dk

Andre interesseorganisationer?

Logopædens rolle præ- og postoperativt

Præ-operativt

- Information om indgrebet med risici ved operationen (luftfyldthed/hæshed og nedsat stemmestyrke/udholdenhed)
- Vejledning om stemmeghygiejne, stemmehvile og hensigtsmæssig stemmebrug efter operationen
- Opstartsøvelser efter operation med fokus på afspænding med SOVT øvelser mv.
- Opfordring til at følge rådgivning fra kirurg

- Forskelligt ift. hvornår den første logopædiske opfølgning finder sted post-operativt

Samarbejde mellem Ålborg Universitetshospital og Taleinstituttet og Hjerneskadecenter Nordjylland

Tidsplan for Feminiserende stemmekirurgi (Wendlers glottoplastik +/- LAVA, Laser assisted vocal adjustment)

Henvises til ØNH til vurdering, NL visiterer

Amb. vurdering ved NL (kan ske uden sygeplejerske) husk henv. til taleinstituttet ved OP-ønske

Taleinstituttet: Stemmeundersøges + OP-forberedende stemmetræning 1-4 gange efter behov + info om postop. stemmeøvelser? /udlevering af materiale

Evt. + stemmetræning her, hvis ikke nylig logopæd træning til afklaring af, om tilfredsstillende resultat kan opnås ved taletræning alene. Men kun hvis pt er motiveret herfor da MDT har indstillet til operation.

FUS i ØNH-afdelingen ved NL m.h.p opsæt til operation

Operation. Indlagt natten over.
Tilbagehenvises til taleinstituttet til post-op træning efter 3 mdr. (regionalt regi?)

1 mdr. kontrol: 1. kontrol v NL

3 mdr. kontrol: 2. kontrol v NL - Kl er opstartet i postoperativ træning.

6 mdr. kontrol: 3. kontrol v NL (kan udelades)

12 mdr. kontrol: 4. kontrol v NL + Mette Halle/Sarah Geertsen i fon
Efterfølgende stemmeundersøgelse på taleinstituttet (Opdatering af pitch-måling)
Regionsregi

Patientvejledning vedr. feminiserende stemmekirurgi ved Odense Universitetshospital

Feminiserende stemmekirurgi

Til patienter og pårørende

patienten først OUH

Formål: At gøre stemmen lysere eller mere feminin (Wendler glottoplastik)

Din operation er planlagt til d. _____

Den sidste hverdag før operationen vil du blive ringet op i tidsrummet fra kl. 14-16. Såfremt du ikke har fået en tid kl. 16, skal du selv ringe på tlf. 65412802 inden kl. 18, for at få oplyst mødetid og mødested.

Du skal møde i sengeafdeling F2
Øre- Næse-Halskirurgisk sengeafdeling F2 ligger på 9. etage i det centrale højhus (Indgang 20).

Du skal forvente at være indlagt som minimum til dagen efter operationen.

Dine forberedelser til operation
Før operationen:

Rygning
Hvis du ryger, bør du ophøre med rygning så snart du har fået en operationsdato. Rygning forsinker ophelingen og øger risikoen for betændelse. Rygning medfører også i sig selv en mere dyb stemme.

Naturlægemedicin og kosttilskud
Hvis du tager naturlægemedicin eller kosttilskud eksempelvis Gingo Biloba, hvidløg, E-vitamin, fiskeolie eller ingefær, skal du stoppe med at tage det 14 dage før din operation, da det kan påvirke kroppens evne til at stoppe blødning.

Faste før operation
Når du skal bedøves skal din mavesæk være helt tom. Dette for at forhindre, at mad eller væske kastes op og derved kommer i lungerne. Derfor er det vigtigt, at du følger disse regler for faste:

- **indtil 6 timer før** mødetidspunktet må du spise, som du plejer, herefter må du ikke spise noget eller drikke mælkeprodukter
- **indtil 2 timer før** mødetidspunktet må du drikke vand, saft, sodavand, kaffe eller te. Der må komme op til 2 spiseskefulde mælk i din kaffe eller te.

TIP: Det er en god idé at drikke noget sødt indtil 2 timer før dit mødetidspunkt, da det kan give øget velvære og mindsker kvalme og utilpashed.

Du skal tage et bad, vaske hår og ansigt samt børste tænder om morgenen inden operationen. Du må ikke bære makeup, neglelak, creme, smykker eller piercinger.

Operationen
Operationen foregår i fuld bedøvelse og det er derfor vigtigt, at du overholder fastereglerne. Der bruges et stift rør, der føres via munden og retter halsen ud, så man kan se ned i struben og dens omgivelser, som ellers kan være svære at overskue.

Efter operationen
Du bliver kørt på en opvågningsstue, hvor du opholder dig ca. 2 timer inden du i sengen bliver kørt tilbage til sengeafdelingen.

Opfølgning på operationen
Udskrivelsen vil ofte finde sted dagen efter operationen er foretaget. Inden du sendes hjem, vil du blive informeret om hvornår du skal komme til opfølgning på operationen. Førstekontrol tilstræbes cirka 3 uger efter operationen.

Mulige komplikationer
Da der er en lille risiko for tandskade under operationen får du en tandbeskytter på, mens du er bedøvet. Vær efterindgrebet opmærksom på, om der er sket skade på tænderne. I så fald skal du fortælle det til personalet inden du sendes hjem. Du kan også anmelde skaden på patienterstatning.dk.

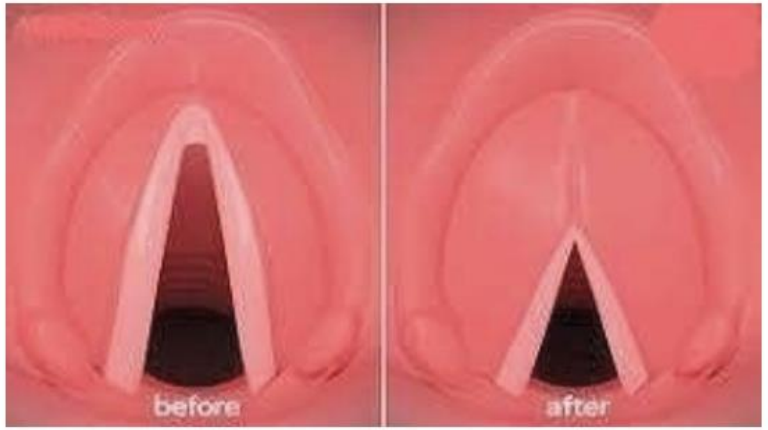
Smerter
Normalt er der ingen smerter efter indgrebet, men der kan være nogen irritation/ømhed i halsen. Du kan tage smertestillende (Paracetamol) ved behov.

Du må spise og drikke som du plejer.
Sygemelding er individuel og aftales med lægen.

De følgende uger
Efter operationen er det helt afgørende at overholde en række hensyn i de første 2 uger:

- Du må derfor ikke tale, dyrke sport, blive forpustet af anden grund eller trække vejret hurtigt og pludseligt ind. Hoste og rømning skal begrænses mest muligt og ellers gøres så blødt som overhovedet muligt.
- Du må gerne være almindeligt fysisk aktiv
- Hvis du får irritationshoste, kan det dæmpes med hostestillende medicin, som kan købes i håndkøb.
- Efter 2 uger må du begynde at tale forsigtigt og helst efter aftale med din logopæd/talekonsulent.

Hvis du får vejrtrækningsproblemer, feber eller der opstår tvivlsspørgsmål, kontaktes Øre-Næse-Halskirurgisk sengeafdeling F2 på tlf. 65 41 28 02. Alternativt e-mail til camilla.mehlum@rsyd.dk, dog ikke i tilfælde af behov for akut hjælp.

Region Syddanmark

OUH Odense Universitetshospital
Svendborg Sygehus
F - Øre- Næse- Halskirurgisk Afdeling
Tlf. 6541 2805 (Odense)
Mail via e-Boks på www.ouh.dk/odef
Læs mere om afdelingen på www.ouh.dk/afdf

OUH
Odense Universitetshospital
Svendborg Sygehus

Post-operativt

Erfaringer fra post-operativ undervisning:

- Der kan gå længere tid end 14 dage, før der kommer lyd på stemmen. Eventuelt kan borger følges ved at få tilsendt lydfiler 1 gang ugentlig
- Stemmen er hæs i starten, så først er fokus på at finde afspændt (og mere klar?) stemme. Ofte er diverse SOVT-øvelser gode
- Det er ikke længere nødvendigt at løfte Fo, hvilket mange er vant til, derfor kan det kræve afspænding af stemme/strube og bevidsthed under tale efter operation
- I starten efter operation - undgå da:
  - for meget styrke
  - for høje toner (ikke strække stemmelæberne alt for meget)
  - Strubeløft

- Senere kan arbejdes/nørdes mere med resonans, mindske hæshed, prosodi, twang..

SPØRGSMÅL?

TAK FOR NU

Benedicte Vestbo
Benedicte.Vestbo@social.rm.dk
Mette Halle
mettehalle@aalborg.dk

Marie Nørgård Olsen
g06q@kk.dk

Astrid Thybo
jk40@kk.dk